

Hans Christian Sonnes prædiken 3. søndag efter påske

Taler

Hans Christian Sonne
Præst

Dato

14. maj 1848

Sted

Møgeltønder Kirke

- 1 “Kjøber den beleilige Tid”, skriver Paulus til Menigheden i Ephesus, og giver hermed ogsaa os en gylden regel for al vor Virksomhed i Livet: der behøves i Almindelighed mange samvirkende Kræfter naar vor Gjerning skal Iykses: vor egen Flid og Arbeide, Anvendelse af de rette Midler, som der ere givne os til vor
- 5 Naadighed, og Indsigt i hvorledes disse skulle bruges — men saa desforuden den beleilige Tid, det lykkelige Øieblik, hvor der bedst lader sig virke. Hvormange gode og ellers saa tjenlige Kræfter bleve ikke opoffrede og spildte i Verden, fordi denne rette gunstige Tid til at anvende dem blev ikke passet?
- 10 Hvormangt et Sædekorn blev ikke liggende døbt uden at spire, fordi det faaedes i urette Tid? Hvormegen Anstrængelse blev ikke unyttig, fordi det endnu ikke var Tiden dertil? Hvormangt et Ord blev ikke udtalt forgjæves og forblev uden Frugt, fordi det rettte Øieblik, hvor det burde udtales, ikke blev iagttaget? - og omvendt, hvor ofte blev der ikke med en ringe Kraft udrettet det Vidunderlige
- 15 og Store, netop fordi det var den beleilige Tid, den rigtige Stund med de heldige Omstændigheder, der fremmede Alting? - Og dette gjælder vistnok ikke mindst med Guds Ords Virksomhed iblandt os, naar det henvender sig til vore Hjerter for at oplyse, styrke, formane, opbygge og helliggjøre: der ere vel ikke af nogen Slags Sæd flere Korn blevne uden Frugt, nedtraadte af Fodgjængere, opædte af
- 20 Himmels Fugle, qvalte af Torne og Tidsler og visnede af Solen, end netop de, som Guds Ord har udsaaet, fordi Jordbunden, hvordi de faldt, Hjertet, var koldt, uimodtageligt og lukket derfor; vi have vist selv erfaret det, hvorledes et Ord, som vi ofte hørte uden at blive paavirkede deraf, uden at det efterlod noget dybere Indtryk hos os, fordi det ikke var den beleilige Tid, atter traf os en anden
- 25 Gang i det rette Øieblik og blev os saa belærende, betydningsfuldt og uforglemmeligt: Mængden har vist i Glæde og Lykke ofte hørt Herrens Ord at indbyde de Besværede og dem, som lide Møie, at komme til Ham, uden ret at have følt noget dybere herved, indtil han omsider selv besværet under Korset

30 atter hørte det, og nu forstod, at denne Indbydelse dog var liflig og trøstelig - ak!

Fordi det nu var for ham blevet den beleilige Tid; - og derfor er det at Saamange ikke finde noget synderligt i Guds Ord, og ikke besatte sig meget dermed, ikke
35 fordi Ordet i sig er fattigt og unyttigt, men fordi de selv ere fattige i sig, det er for dem aldrig den beleilige Tid, hvor Hjertet oplader sig og modtager med Taknemmelighed, fordi de aldrig ere oplagte til at høre paa, hvad Guds Ord vil tale med dem om. - Den Text, som er forordnet at forelæses idag, have vi hørt saa ofte; den er længe blevet forelæst i Menighederne Aar ud og Aar ind paa
40 denne Søndag efter Kirkens Anordning, men vi have maaskee aldrig forstaaet den saaledes, aldrig før seet, hvormegen Sandhed den indeholder, eller følt hvor anvendelig den er for os paa Livet, som nu, fordi det nu er den beleilige Tid, hvor vi have Trang og Brug for dens Lærdom, hvor de forhaanden værende Omstændigheder give Leiligheden og aabne Ordene Indgang hos os.

45 Har da denne Text idag kjøbt den beleilige Tid for at blive ret opfattet og tilegnet af os, saa lader os ikke forskyldte at være uimodtagelige for den, men med Opmærksomhed høre hvad Apostelen skriver i Dagens forelæste Epistel.

50 Vi høre strax, at her er Talen om de Underordnedes Forhold til deres Foresatte, om Undersaatters Underdanighed mod deres Øvrighed, og herom kunne vi ikke undgaae at tale, naar vi ville følge vor Text. Det er ellers af de Gjenstande, som vi saa sjelden bringe paa Omtale paa dette hellige Sted, fordi saadanne Pligter forstaae Menneskene sig i Almindelighed godt paa, og have et vist naturligt klart
55 Blik for disse, som der kun ere altfor Mange, der ansee det for et Menneskes eneste Opgave her i Livet at bevise sig tro i alle sine borgerlige Forholde, og som bedømme hele deres Værd alene efter deres Troskab heri; derfor ere der i Almindelighed mange andre Pligter, som det er vigtigere at vi aabne hverandres Øine for, at vi ikke over for den Ene skulle glemme det Andet.

60 Men naar vi da maae ansee det som Textens uafviselige Fordring til os idag, at henvende vor Opmærksomhed paa en Betragtning, der nuomstunder vel er vanskeligere end nogensinde, fordi nu netop herom dømmes saa forskjelligt, saa bliver atter Talen herom lettere og frimodigere for en Menighed, hvori der kun
65 boer eet Sind og een Mening om dette, hvor der ikke, som paa, saamange andre Steder i vor Nærhed, findes forskellige uenige og hinande modsatte Partier, saa at jeg ikke behøver med Forord at bryde Trætte ved at sige, at vor Betragtning

ikke skal være som saa Strid – ak her strides saameget ude i Verden, det var da
70 ikke værd at føre Striden ogsaa ind i Guds Huus – ellers maatte jeg jo først gjøre
opmærksom paa at det ikke var det utaknemmelige Arbeide at ville overbevise
og omvende de Uenige, som vi havde paataget os, men kun at ville styrke og
befæste de Enige – ellers maatte jeg jo først bede de Anderledestænkende at høre
75 Pligter, eller rettere, hvorledes vi lade Guds Ord tale til os herom.

Apostelen giver os først den almindelige Forskrift: vær al menneskelig Orden
underdanige for Herrens Skyld, være sig en Konge som den Ypperste, eller
Befalingsmænd som de, der sendes af ham til Straf over Misædere, men dem til
80 Lov, som gjøre godt – hermed har jo Peter antydnet den hele Indretning og
Anordning af det borgerlige Samfund paa samme Maade som det findes her i
dette, hvis Borgere vi ere: at der er en KOnge, som er den Ypperste, der ligesom
holder den hele Magt samlet i sin Haand, fra sit ophøiede Standpunkt overskuer
det hele Statslegeme i dets forskellige Dele og S sammensætninger og leder dets
85 Stryrelse, og han har igjen sat andre Befalingsmænd under sig, der skulle virke
med ham og for ham, være ham behjælpelige med at fremme hans Riges Vel paa
de forskellige Punkter, hvor de ere beskikkede, og her varetage og opretholde
Rigets Orden og Fred ved at straffe Misdædere, der ville forstyrre denne, og ved
at beskjærme de Enkelte i deres Ret, og tage dem under deres Beskyttelse mod
90 Voldsmænd og de Uretfærdiges Undertrykkelser: dette er jo en Konges og hans
Øvrigheds Samvirken til et Lands Bedste; og vi behøve ikke at belære hverandre,
hvorfor det saaledes maa være, hvor vigtigt det er at der finder en saadan Orden
og saadanne Betalingsmænd i et Rige, Nødvendigheden heraf erfares ofte nok,
naar den Forurettede hos dem søger og finder Opreisning, naar vi see den Onde
95 af Frygt for dette Tilsyn at afholde sig fra sin Ondskab; det erfares ofte bittert
nok, hvilken Elendighed og Ulykke der hjemsøger det Land, hvor denne Orden
forstyrres, hvor den Ypperste ikke mere anerkjendes i sin Ypperlighed, og hvor
de af ham beskikkede Befalingsmænd ikke mere adlydes, men hvor de Enkelte
sætte sig imod og selv ville raade; og fordi dette saaledes ligger saa nær ved
100 Enhvers Erfaring og Erkjendelse, giver Apostelen sig heller ikke af med
vidtløftigt at vise hvorfor, - hvad Enhver allerede veed – men han opstiller blot
Regelen og Pligten for os kort og bestemt og bindende uden nogen Betingelse
eller Fritagelse: vær den Orden underdanige!
-Denne skulle vi under alle Omstændigheder være lydige og hørige, og at ingen
105 Misforstaaelse eller Undtagelse skal finde Sted, giver han den Regel, som gjælder
i ethvert Forhold, hvor der er Tale om dem, der byde, og dem, der skulle adlyde:

værer Eders Herrer underdanige i al Ærefrygt, ikke alene de gode og billige, men ogsaa de fortrædelige - Og dog forklarer Apostelen os paa en Maade hvorfor, thi
110 ved sin Befaling tilføier han jo: værer den underdanige for Herrens Skyld!

Herved giver han denne Pligt en langt høiere Betydning, det bliver ikke længer vor Pligt mod de Mennesker, hvem vi skulle adlyde, men en Pligt mod Herren; - for Herrens Skyld! - Ligesom vi adlyde de underordnede Befalingsmænd for den
115 Konges Skyld, som har sat dem over os, saaledes adlyde vi igjen Kongen for Herrens Skyld, som har sat ham over os, thi han afsætter Konger og stadfæster Konger (Daniel 2, 21.) og der er ikke Øvrighed uden af Gud, men de øvrigheder, som ere, haver Gud beskikket, saa at hvo, som sætter sig imod Øvrigheden, imodstaaer Guds Anordning, men de, som imodstaae, skulle faae
120 deres Dom (Rom. 13, 1-2). Herved ophøies denne Lydighed og Underdanighed til ikke at være et blot menneskeligt Forhold, men et Gudsforhold, et Ansvar for Herren, en Samvittighedssag; Gud, som vil, at vi skulle gjøre Alt, at vi i vore borgerlige Forholde skulle have Ham for Øie, være troe heri for Hans Skyld, af Hensyn til Ham.

125 Og kan mon dette forundre os? Det er jo dog vor christelige Tro, at Herren styrer hvert enkelt Menneskes Skjæbne, at der ikke møder ham det mindste, uden at det beskikkes ham af Herren, der endog har talt hvert Haar paa hans Hoved; ja det er jo vor christelige Tro, at Herrens Øie saaledes vaager over det
130 Mindste, og hans Styrelse rækker saaledes til det Ringeste, at end ikke en Spurv falder til Jorden uden hans Villie; men skulde vi da troe, at et heelt Lands Skjæbne laae udenfor hans Ledelse, og var ham ligegyldig, at denne Herre ikke skulde beskikke Alt, baade det Onde og det Gode, for et heelt Samfund, der indbefatter saa mangfoldige enkelte Mennesker? Skulde det ikke være Ham, der
135 her indsætter Konger og Befalingsmænd som han vil, men blot af os kræver, at vi skulle være denne Orden underdanige – for Herrens Skyld for at vise Lydighed mod Ham? -

Men gives der, som vi hørte, ikke Øvrigheder uden af Gud beskikkede, saa følger
140 det jo ligefrem, at de Øvrigheder, som ikke ere beskikkede af Ham, men ere selvbeskikkede, at disse ikke ere Øvrigheder, ikke ere en guddommelig men en menneskelig Anordning, der sætte sig op og imodstaae de retsmæssige; men hvo som sætter sig imod Øvrigheden imodstaaer Guds Anordning, men de, som imodstaae, skulle faae deres Dom.

145

Jeg veed allerede, chr. Tilh.! Hvad En eller Anden iblandt Eder kunde ville sige; men det veed Apostelen ogsaa, og han kan nok selv svare for sig: han veed, at slig Tale ikke vil klinge godt i selvsraadige Menneskers Øren, han forudseer, at
150 Mangen til beraabe sig paa ethvert Menneskers Frihed, og indvende: skulde vi da saaledes ubetinget være andre Mennesker undergivne, at vi skulle lade os styre af dem som det lyster dem? Ere vi ikke frie? Skjænker ikke Christendommen netop os vor Frihed, saa at vi have Lov til, som vi kunne, at forsvare hvad vi kalde vor Ret mod dem, som ville forurette os? - Det er denne, vel at mærke
155 reent menneskelige Frihedstale, der nuomstunder paa saamange Steder saa betænkeligt og foruroligende ytrer sig; men Apostelen imødegaaer den med de Ord, som vi læste i vor Text, hvor han paabyder os denne bestemte Underdanighed og Lydighed: som de, der vel ere frie, dog ikke som de, der have Friheden til Ondskabs Skjul, men som Guds Tjenere.

160 -I ere vel frie – mener Peter – men der er stor Forskjæl paa Frihed og Vilkaarlighed eller Selvsraadighed, det er den rette Frihed at bøie sig i Lydighed under Guds Villie, først naar vi ikke ville andet end hvad Gud vil med os, bruge vort eget Valg til at være Hans Tjenere og Hans Orden underdanige, da ere vi
165 virkelig frie – men i intet Tilfælde er det Eder tilladt at bruge Eders Frihed som Ondskabs Skjul, som Paaskud til at gjøre noget Ondt; men Ulydighed og Opsætsighed mod den af Gud forordnede Øvrighed er Ondskab.

Ja der er stor Forskjæl paa, enten Menneskene eller Guds Ord taler om dette:
170 ude i Verden, hvor hvert enkelt Menneskes Tanker kun dreie sig om hans egne jordiske Ønsker og hans eget jordiske Velbefindende, og krymper sig for Alt, hvad der staaer dette imod og hindrer det, der er naturligviis Talen om et Menneskes Frihed, og om hvem vi ere forpligtede til at adlyde, og hvem ikke, meget vidtløftig, og Meningerne meget bedre deelte, fordi Enhver paa sin
175 Maade dømmer om sin egen Ret og Andres Forurettelser, der troe Nogle sig forpligtede til at adlyde, Andre mene sig berettigede til at sætte sig imod, og vide at besmykke deres Forhold med megen menneskelig Tale – men Guds Ord, der altid er nøiagtigt, fatter sig ogsaa her ganske kort og bestemt: Du skal være enhver menneskelig Orden underdanig for Herrens Skyld! - Du maae ikke
180 misbruge Din Frihed til Ondskabs Skjul! Thi saaledes er det Guds Villie – Det overlades ikke til vort eget Skjøn, vor egen Tilbøielighed eller vor egen Fordeel, men kort og godt siges; Du skal! Guds Ord udelukker enhver Betænkelighed, gjør enhver Indvendig umulig, og binder os i Pligten – i Pligten mod Gud.

See, dyr. Tilh.! Hvor alvorlig Sagen bliver herved, at den gjøres ikke længere til et Verdensspørgsmaal, hvorpaa Menneskene kunne øve deres Kløgt, ikke til en Sag mellem os og en Øvrighed, som ogsaa ere Mennesker, men imellem os og Gud. Han fordrer det saaledes af os, det er Ham, som vi heri skyldte Underkastelse.

190

Og husker vel paa, at det ikke er mig, som om dette siger Eder min Mening – hvilket jo ikke vilde have meget at betyde – men det er en Apostel, som siger os Guds Mening herom; og det er vistnok godt, at Guds Ord saaledes gjør os opmærksomme herpaa, thi naar Menneskene nuomstunder ville afgjøre, hvem
195 de skulle lyde og hvem de ikke behøve at være lydige, da spørge de vel i Almindelighed kun om, hvad de selv have meest Lyst til, adspørge kun deres egen Tilbøielighed eller deres egne menneskelige Tanker; men de, der endnu ikke have fundet nogen anden høiere Afgjørelse end denne, er jo efter dette, som vi have hørt, kun løse Mennesker, der endnu ikke have overveiet Sagen som den
200 bør overveies i Alvor, og ere derfor aldeles uberettigede til at tale med herom, hvor meget og hvor høirøstet de end tale.

Først naar vi i vor Samvittighed have taget Gud paa Raad med, og den har fældet sin afgjørende Dom, faa at vi føle os bundne i den og maae sige: jeg kan
205 ikke andet for Gud! - først da have vi henvendt os til den rette Læremester om vore borgerlige Pligter, men vor Samvittighed, naar vi ville rense den og lade den komme ret til Orde, tillader os ikke andet, og byder os ikke andet i dette Stykke end hvad Guds Ord siger: værer al menneskelig Orden underdanige for Herrens Skyld!

210

Men idet Apostelen nu saaledes binder os Alle uden nogen Undtagelse saa fast i denne Lydighed, at Ingen med Ret kan undslippe, fordi ingensomhelst Omstændigheder kunne fritage os, saa forudseer han ogsaa, at siden det ikke er os tilladt heri at see paa vor egen Lyst og Beqvemmelighed, men vi skulle
215 underkaste os andre Mennesker, som ogsaa kunne feile, saa kan dette bringe os i en saadan Tilstand og saadanne Forholde, at vi maa lide og taale for vor Troskabs og Lydigheds Skyld; Peter tænker sig maaskee, at vi kunne faae Foresatte, der vare fortrædelige og ubillige imod os, saa at vi maatte lide; maaskee tænker han sig, at vi ved det faste Baand, hvormed vor Skjæbne er knyttet til
220 dem, kunne komme til at dele udvortes Gjenvordigheder med dem; men alligevel kan han ikke løse os fra Lydigheden, men saa aabner han os en anden Udvei, og viser os en anden Hjælp, idet han siger: dette finder Naade, dersom Nogen af Samvittighed for Gud fordrager Gjenvordigheder; han siger ikke –

225 som han jo ellers ogsaa kunde udtrykke sig – dersom Nogen af Troskab mod sine Foresatte gjør dette – at vi ikke skulle glemme, at det, hvormed her er Tale, er en Samvittighedssag.

Der gives mange Mennesker – som det desværre ogsaa hyppigt viser sig i vore
230 Tider – der have deres Samvittighed saa beqvemt indrettet, at de aldrig komme til at lide noget for dens Skyld, fordi den altid tillader dem at vende Ryggen til Lidelsen, at vende sig efter Lykkens Vind, og søge Tilhold der, hvor der er tryggest og behageligst at være; en saadan jammerlig Samvittighedsløshed vinder vist ikke megen Roes hverken hos Gud eller Mennesker – den har sin Løn borte
235 – men dersom Nogen af Samvittighed for Gud fordrager Gjenvordigheder og uretfærdigen lider med Taalmodighed, dette finder Naade hos Gud – disse Ord vende sig til os, chr. Tilh.!

Baade med Formaning og Trøst: det er os, de tale til, thi vi ere nu blandt dem,
240 der maae lide hvis vi ville blive den Underdanighedspligt, vi have omtalt, troe; vi vide vel hvad der vilde være langt lettere og nemmere at gjøre for os nu, hvorved vi idetmindste for Øieblikket kunde faae et udvortes langt sorgfriere Liv, men vi holdes bundne i vor Samvittighed til at holde Stand mod Lidelsen og ikke vende os fra den; vi vide, at det er kun de letsindige Mennesker, der kunne omgaaes
245 letsindigen med det Alvorlige og Hellige; vi fordrage Gjenvordigheder af Samvittighed for Gud fordi der, efterat det Gudsord, som vi idag have hørt, udgik, ikke senere er fra hvad vi kalde højere Steder kommet nogen Fritagelse, der løser os fra dette Bud: værer al menneskelig Orden underdanige for Herrens Skyld!

250 Vi føle os maaskee ofte fristede til at opløfte beføiede Klager, fordi vi maae lide uretfærdigen, og besvære os over de Mennesker, der volde os dette ved deres Uret: men dette tilkommer os ikke, saaledes lærer Apostelen os ikke at lide med Klager og Utaalmodighed: det er en Tid, hvor her spørges meget om Mod og
255 høre meget Tale om Mod, deres, der med Vaaben i Haand mod deres jordiske Fjender trodse Dødens Fare, og ikke frygte for dem, der kunne ihjælslaae Legemet, men der er en anden Slags Mod, der er endnu større, idetmindste christeligere, det Taalmod, det Mod til at taale, der er stille i Gjenvordigheden, der, ligesom det bevarer Lydigheden for Herrens Skyld, saaledes ogsaa fordrager
260 Lidelsen for Herrens Skyld, erkjender, at dette saaledes er Hans Villie og Tilskikkelse, og giver sig gudfrygtigen tiltaals deri; et saadant Sind finder Naade hos Gud.

265 Her er meget i Fare og meget at tabe i Verden for os, chr. Tilh.! Al vor Glæde i
den trues; men saa er her dog ogsaa Noget at vinde – Naade for Gud; hvad hjalp
det os om vi vandt den ganske Verden, men forspildte Guds Naade? Og hvad
skader det os, om vi tabe den ganske Verden naar vi vinde Naade for Gud ved at
gjøre det Gode, og lide derfor taalmodigen? - Saa ville vi da beflitte os paa
270 saaledes at berede vort Sind, at ogsaa vor Lidelse bliver os en Samvittighedssag,
en Lidelse for Herrens Skyld; det er den Pligt, der nu paahviler os som Borgere
af et for Øieblikket betrængt Land; vi vile heller ikke her standse ved den
menneskelige Betragtning af vore Gjenvordigheder, og tænke paa de Mennesker,
der have foraarsaget os disse, og lade saadanne Tanker skabe Utaalmodighed og
275 Bitterhed i vore Hjerter, men erindre, at ogsaa dette kommer fra Herren, at det
er Ham, der prøver os, men vil gjøre baade Prøven og dens Udgang saaledes at vi
det kunne taale; og naar vi saaledes lide – ikke for Verdens Skyld, men for
Herrens Skyld, idet vi see hen til Ham, Troens Begynder og Fuldkommer, som
istedetfor den Herlighed han havde for sig leed taalmodigen Døden for os, da
280 voxer Taalmodigheden sin stille Væxt i vore Hjerter – den Taalmodighed, som
giver os Naade for Gud – og den er ikke fattig, som lærer sig at nøies med Guds
Naade. Amen!

Kilde

285 Manuskript taget fra Værer al menneskelig Orden underdanige! : Prædiken paa 3die Søndag efter Paaske
1848. Ribe: trykt hos Chr. Sal. Hyphoff. efter aftale med udgiveren.

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

290 Den Første Slesvigske Krig 1848-1851, Prædiken, Prædikener fra 1800-tallet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/hans-christian-sonnes-praediken-3-sondag-efter-paske>

295

300